

Л. В. Городянська

кандидат економічних наук, доцент, член-кореспондент Академії економічних наук України, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанного бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну, Київ, Україна, gorod_lv@knu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4482-1690>

УЗАГАЛЬНЕНА МОДЕЛЬ СИСТЕМ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОСЛУЖБОВЦІВ ПРОВІДНИХ КРАЇН НАТО

Анотація. *Вступ.* Складна воєнно-політична ситуація у світі, спричинена російською агресією, змушує розширювати коло питань щодо реформування Збройних Сил України за стандартами НАТО, зокрема продовжувати процес удосконалення системи грошового забезпечення військовослужбовців.

Проблематика. Основним недоліком структури діючого грошового забезпечення військовослужбовців є неоптимальне співвідношення основних і додаткових видів виплат. Існує потреба в розробленні перспективної моделі грошового забезпечення військовослужбовців, наближеної до положень загальнодержавної системи оплати праці в Україні та принципів НАТО.

Мета – порівняльний аналіз моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України для формування в подальшому перспективної моделі системи такого забезпечення Збройних Сил України.

Методи. На основі загальнонаукових методів наукового пізнання проведено системно-структурний та порівняльний аналіз моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України. Застосовано методологію системно-логічного підходу.

Результати. Визначено функціональні складові систем грошового забезпечення військовослужбовців низки провідних країн – членів НАТО. Встановлено, що в основу цих систем покладено базовий оклад, котрий враховує військове звання, вислугу років і відповідний ранг оплати військовослужбовця, а також додаткові виплати. На основі проведеного аналізу встановлено спільні риси й побудовано узагальнену модель систем грошового забезпечення військовослужбовців згаданих країн НАТО.

Висновки. Узагальнена модель систем грошового забезпечення військовослужбовців країн НАТО містить дві складові: базову частину й додаткові виплати, які формуються за схемою “оплата за військове звання відповідно до рівня освіти та рівня відповідальності за посадою – оплата за вислугу років у військовому званні – додаткові виплати і надбавки за вміння та умови служби”. Цю модель доцільно застосувати при розробленні системи грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України.

Ключові слова: військовослужбовці, система грошового забезпечення, країни – члени НАТО, модель, базовий оклад, додаткові виплати.

Рис. 8. Табл. 2. Літ. 28.

Larysa Gorodianska

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine, gorod_lv@knu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4482-1690>

**GENERALIZED MODEL OF MONETARY SUPPORT SYSTEMS
FOR SERVICEMEN OF THE LEADING NATO COUNTRIES**

Abstract. *Introduction.* A difficult military-political situation in the world, caused by Russian aggression, forces us to expand the range of issues of reforming the Armed Forces of Ukraine according to NATO standards, in particular, to continue the process of improving the system of monetary support for servicemen.

Problem Statement. The main drawback of the structure of the current pay for servicemen is the suboptimal ratio of basic and additional types of payments. There is a need to develop a promising model of monetary support for servicemen, close to the provisions of the national wage system in Ukraine and NATO principles.

Purpose. Comparative analysis of models of monetary support systems for servicemen of the leading NATO member countries and Ukraine for the further formation of a promising model of the monetary support system for servicemen of the Armed Forces of Ukraine.

Methods. Based on general scientific methods of scientific knowledge, a system-structural and comparative analysis of models of monetary support for servicemen of the leading NATO member countries and Ukraine was carried out. The methodology of the system-logical approach was applied.

Results. Based on a comparative analysis, the functional components of monetary support systems for servicemen of a number of leading NATO member countries were determined. It has been established that these systems are based on a base salary that takes into account military rank, length of service and the corresponding rank of monetary support of the serviceman and additional payments. Based on the analysis, common features were established and a generalized model of monetary support systems for servicemen of the leading NATO countries was constructed.

Conclusions. The study showed that the generalized model of monetary support systems for servicemen of NATO countries contains two components: a basic part and additional payments, formed according to the scheme “payment for military rank in accordance with the level of responsibility for the position – payment for length of service in accordance with military rank – additional payments and allowances for skills and conditions of service,” which is advisable to apply when developing a system of monetary support for servicemen of the Armed Forces of Ukraine.

Keywords: servicemen, the system of monetary support, NATO member countries, model, base salary, additional payments.

JEL classification: O57.

Вступ. З огляду на сучасну геополітичну ситуацію, стратегічні цілі нашої держави, визначені у Стратегії забезпечення державної безпеки [1], та перспективу членства України в НАТО з урахуванням Плану дій, затвердженого Альянсом [2, с. 70–76], важливим є вирішення питань у сфері оборони й особливо пошук можливостей удосконалення та підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України (ЗСУ). Подальший розвиток системи грошового забезпечення військовослужбовців пов'язаний з уточненням базових принципів (критеріїв), дотримання яких є важливою передумовою набуття Україною членства в НАТО.

Аналіз досліджень і постановка проблеми. Політичні та соціально-економічні реформи, які Уряд реалізує в усіх сферах суспільного життя, спрямовані на євроатлантичну інтеграцію України. Питаннями соціального забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей, осіб, звільнених з військової служби, опікується Міністерство оборони України. Ефективність віддачі військовослужбовця залежить від низки чинників, котрі формують його особисте ставлення й спонукають до служби. Важливим матеріальним чинником, після незламного патріотизму, та рушійною силою, яка свідомо мотивує людину до виконання військових обов'язків, є рівень грошового забезпечення. У сучасних економічних умовах ще не склалося кінцеве бачення цього чинника, тому виникла потреба в розробленні пропозицій щодо подальшого реформування системи грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ з урахуванням досвіду провідних країн – членів НАТО.

Категорія “система грошового забезпечення” [3, с. 62] є багатогранним поняттям, що охоплює різні аспекти соціального захисту військовослужбовців, які гарантуються державою, та регулюються низкою чинних нормативно-правових документів [4–12]. Для обґрунтування напрямів подальшого розвитку й вдосконалення системи грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ доцільне проведення дослідження систем грошового забезпечення окремих країн – членів НАТО та України.

Об'єктом дослідження є моделі систем грошового забезпечення військовослужбовців країн – членів НАТО й України.

Предмет дослідження – функціональні складові моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців країн – членів НАТО й України.

Метою статті є порівняльний аналіз моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України для формування в подальшому перспективної його моделі для військовослужбовців ЗСУ.

Вирішення комплексного питання, зазначеного в меті, передбачає:

- формування критеріїв та відбір за ними провідних країн – членів НАТО для проведення порівняльного аналізу моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців;
- визначення функціональних складових моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України;
- побудову узагальненої моделі систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО, котру надалі буде покладено в основу розроблення перспективної моделі його системи для ЗСУ.

Методи дослідження. Методологію, яку обрано в межах дослідження, зумовлено специфікою об'єкта і предмета, а також поставленою метою та завданнями дослідження. Застосовано загальнонаукові методи наукового пізнання, серед яких системно-структурний аналіз. Метод системно-структурного аналізу ґрунтується на системному підході та реалізований за такими етапами:

- аналіз країн – членів НАТО за визначеними критеріями та виокремлення серед них низки пріоритетних напрямів для здійснення дослідження;
- визначення рис систем грошового забезпечення військовослужбовців, характерних для низки обраних країн – членів НАТО, та проведення аналізу їхніх функціональних складових;
- порівняльний аналіз систем грошового забезпечення військовослужбовців країн – членів НАТО та України.

Результати дослідження. В умовах війни, коли безпека й оборона нашої держави, захист її суверенітету і незалежності безпосередньо залежать від рівня вмотивованості людини працездатного віку, хоч де б вона працювала, насамперед військовослужбовців ЗСУ, актуалізувався процес пошуку напрямів удосконалення системи грошового забезпечення останніх. Реформування сфери оборони в Україні відбувається з урахуванням стандартів та принципів НАТО з питань фінансового забезпечення.

У дослідженні для проведення аналізу моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців країн – членів НАТО сформовано критерії відбору провідних країн, які характеризують спроможності держави забезпечити необхідні умови розвитку збройних сил та підтримання належного рівня обороноздатності. Такими критеріями обрано: загальну чисельність військовослужбовців (осіб) збройних сил; найбільший розмір видатків на збройні сили; оборонні витрати на армію у відсотках від ВВП; континентальну ознаку (Сполучені Штати Америки, Європа); схожість моделей систем грошового забезпечення. За цими критеріями й континентальною ознакою проведено рейтингування та визначено групу провідних країн для подальшого аналізу.

Так, за даними праць [13; 14] проведено порівняльний аналіз країн – членів НАТО з найбільшою загальною чисельністю збройних сил, за фінансовими витратами на збройні сили та оборонними витратами у відсотках від ВВП. Результати аналізу наведено на рис. 1–3.

Рейтинг країн – членів НАТО за найбільшою загальною чисельністю збройних сил (див. рис. 1) показав, що в США, Туреччині, Італії та Франції вона становить понад 300 тис. осіб. За витратами на збройні сили, які перевищують 50 млрд. дол. США на рік, до групи лідерів входять такі країни, як США, Великобританія, Німеччина та Франція (див. рис. 2).

Розмір оборонних витрат на збройні сили країни у відсотках ВВП (див. рис. 3) є важливим макроекономічним показником, який, з одного боку, опосередковано характеризує передбачення або реакцію на можливі негативні зміни воєнно-політичного стану в певному регіоні, а з другого – рівень піклування військово-політичного керівництва за безпеку держави. Аналіз оборонних витрат певних країн НАТО Європейського регіону й США у відсотках від ВВП за останні роки, що передували російсько-українській війні й на початку її активної фази [13; 14; 16], показав, що до країн – членів НАТО з найбільшими витратами на збройні сили у відсотках ВВП

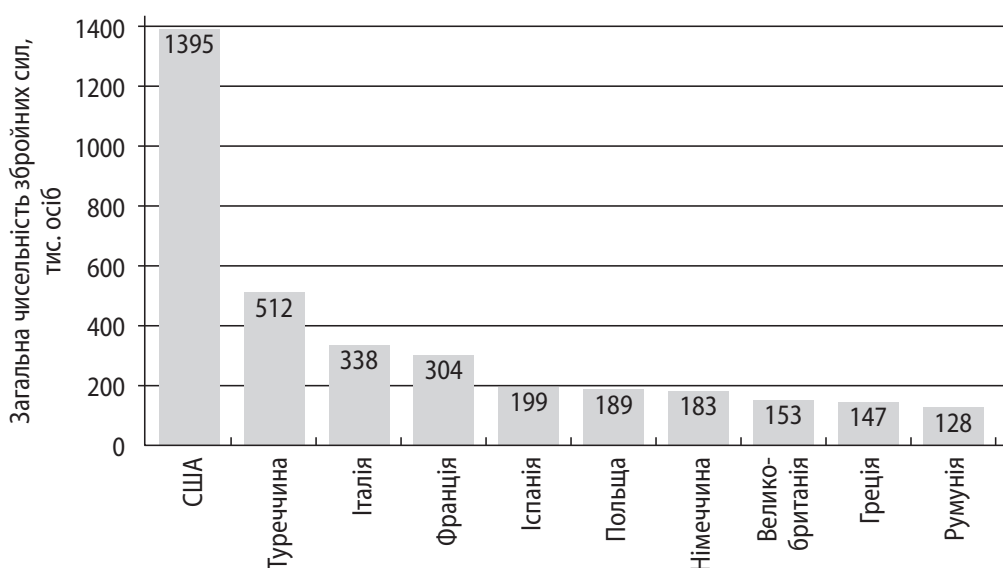

Рис. 1. Країни – члени НАТО з найбільшою чисельністю збройних сил у 2020 р.

Побудовано за: [14].

належать Греція, США, Польща та Великобританія (понад 2 %). Разом із тим у 2022 р. спостерігалось зростання оборонних витрат порівняно з 2014 р. практично в усіх провідних країнах НАТО, за винятком США й Туреччини, де відбулося незначне зниження оборонних витрат на 0,23 і 0,25 в. п. відповідно. Така динаміка оборонних витрат свідчить про те, що практично всі європейські держави усвідомлюють катастрофічні наслідки для них імовірної російської агресії.

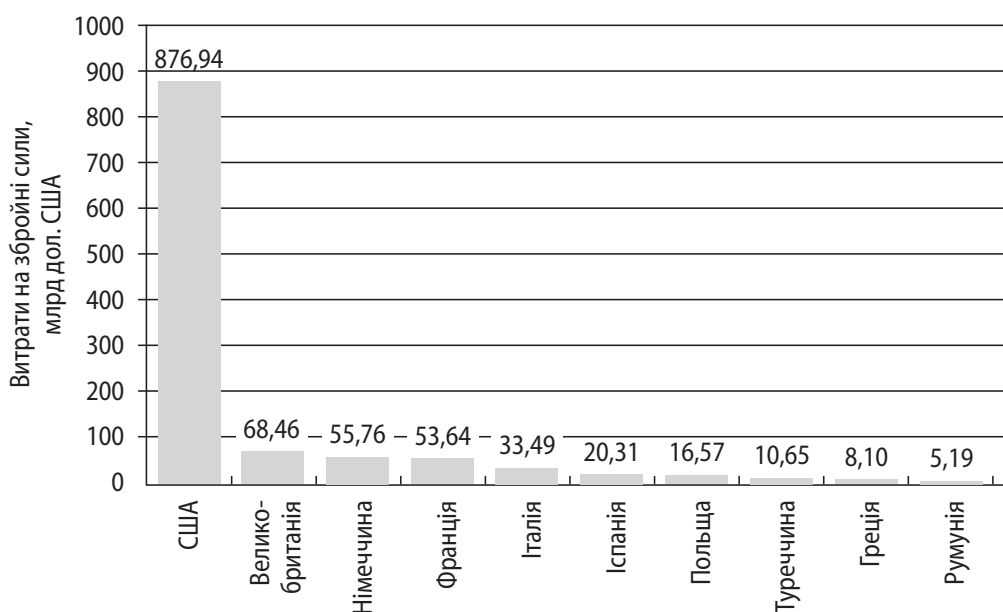

Рис. 2. Країни – члени НАТО з найбільшими витратами на збройні сили у 2022 р.

Побудовано за: [14].

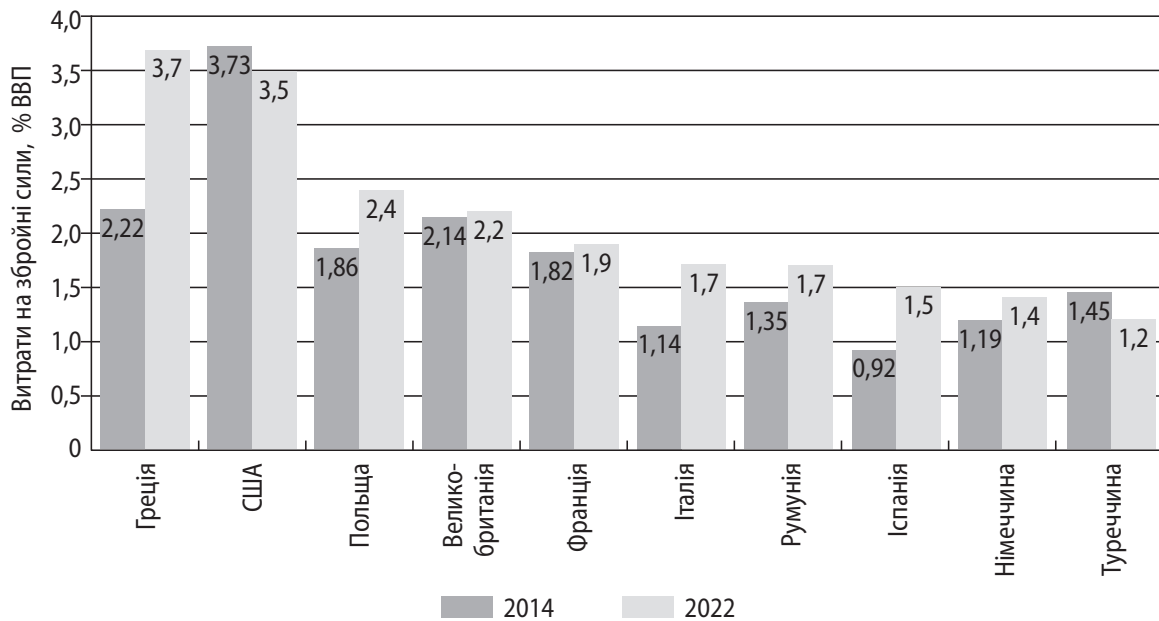

Рис. 3. Витрати провідних країн – членів НАТО у 2014 та 2022 рр. на збройні сили

Побудовано за: [13; 14].

Проведений аналіз країн – членів НАТО за найбільшою чисельністю збройних сил та розміром оборонних витрат на них дає змогу стверджувати, що США, Великобританія, Німеччина, Франція, Італія та Польща як дружня й сусідня країна утворюють групу провідних країн, котрі можуть бути обраними для подальшого аналізу за темою дослідження. Згадані країни та їхні збройні сили, з урахуванням праць [13; 14; 16], було структуровано за континентальною ознакою.

Республіка Польща не належить до країн – членів НАТО, котрі мають найбільші за чисельністю збройні сили та оборонні видатки. Але, з урахуванням сучасної геополітичної ситуації, територіальної наближеності Польщі до України, надійних і дружніх партнерських зв'язків й тієї неоціненної братньої допомоги у війні з російським агресором, яку вона постійно надає, а також схожості історичної долі – перебування під радянським впливом, цю країну можна віднести до провідних країн – членів НАТО за континентальною ознакою. Досвід вступу Польщі до НАТО, як показав аналіз праць [17–20], є дуже цінним для України в нинішніх реаліях. Разом із тим можуть бути використані при формуванні нової моделі системи грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ принципові ознаки системи грошового забезпечення військовослужбовців Війська Польського, котрою передбачено диференціацію нарахування оплати в межах однакового військового звання [21].

В Україні у 2023 р. відбулися чергові зміни у порядку нарахування грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ [22]. Розмір грошового забезпечення відтепер безпосередньо залежить від участі військовослужбовця у бойових діях та виконання ним бойових завдань [22]. У табл. 1 наведено

середній рівень грошового забезпечення військовослужбовців різних категорій Збройних Сил України з 1 лютого 2023 р.

Таблиця 1. **Середній рівень грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України з 1 лютого 2023 р.**

Офіцери	Середній рівень грошового забезпечення, грн	Особи рядового, сержантського та старшинського складу військової служби за контрактом	Середній рівень грошового забезпечення, грн
Командир бригади	50 173	Головний сержант роти	26 094
Заступник командира бригади	48 919	Головний сержант взводу	24 866
Командир батальйону	36 481	Командир танка	24 861
Заступник командира батальйону	33 691	Командир бойової машини	23 951
Командир роти	31 224	Командир відділення	22 677
Заступник командира роти	29 056	Стрілець	20 587
Командир взводу	28 229	Рекрут	20 130

Складено за: [22].

Результати порівняльного аналізу розмірів мінімального й максимального грошового забезпечення військовослужбовців у провідних країнах – членах НАТО й в Україні та середньої заробітної плати в зазначених державах наведено далі (табл. 2, рис. 4, 5).

В усіх провідних країнах НАТО спостерігається нерівномірне перевищення максимального грошового забезпечення військовослужбовців над мінімальним. Найбільше значення воно має у Франції, США, Великобританії й Німеччині (відповідно у 9,9; 9,2; 8,0 і 5,0 раза). В Україні максимальне грошове забезпечення перевищує мінімальне у 2,5 раза (у Польщі й Італії – 4,0 і 2,0 відповідно) (див. рис. 4). Вважаємо, що для ЗСУ цей показник має не бути надто завищеним і узгоджуватися з оптимальною моделлю системи грошового забезпечення військовослужбовців та принципами загальнодержавної системи оплати праці в Україні.

Інтерес становить порівняння розмірів максимального й мінімального грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України із середньою заробітною платою в країні (див. рис. 5). Максимальне забезпечення в таких країнах, як Великобританія, Франція і США, суттєво перевищує середню заробітну плату в країні (у 5,43, 4,73 й 4,19 раза відповідно), що свідчить про його відносно високий рівень щодо інших категорій населення. В Україні цей показник дорівнює 2,98 і перевищує показники Німеччини, Польщі й Італії. Мінімальне грошове забезпечення військовослужбовців досліджуваних країн – членів НАТО становить близько половини середньої заробітної плати, а в Україні – 120 %. Вважаємо,

Таблиця 2. Співвідношення розмірів грошового забезпечення (ГЗ) військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України та порівняння із середньою заробітною платою (ЗП) у країні

Країна	Мінімальний розмір ГЗ за місяць, дол. США	Максимальний розмір ГЗ за місяць, дол. США	Перевищення максимального ГЗ над мінімальним ГЗ, разів	Середня ЗП в країні за місяць, дол. США	Відношення мінімального ГЗ до середньої ЗП	Відношення максимального ГЗ до середньої ЗП
Франція	1 595	15 750	9,9	3 332	0,48	4,73
США	1 785	16 441	9,2	3 921	0,46	4,19
Великобританія	1 831	14 683	8,0	2 703	0,68	5,43
Німеччина	2 140	10 697	5,0	4 392	0,49	2,44
Польща	640	2 550	4,0	1 253	0,51	2,04
Італія	1 318	2 635	2,0	2 726	0,48	0,97
Україна	551	1 372	2,5	460	1,20	2,98

Складено за: [5; 6; 13; 21; 23–26].

що середня заробітна плата в країні може стати базовим критерієм при формуванні нової моделі системи грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ. Наразі питання такого забезпечення регулюються низкою чинних нормативно-правових документів [4–12], котрі є підставою для визначення

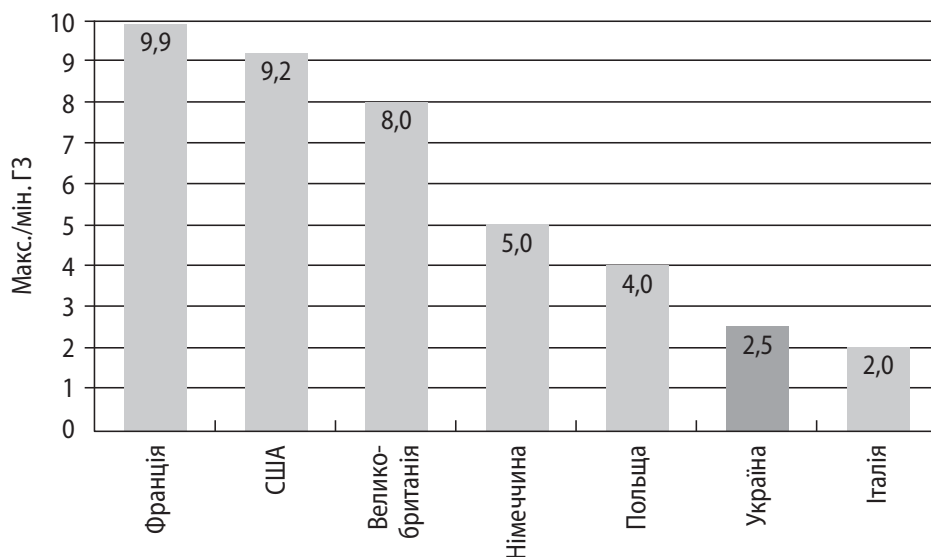

Рис. 4. Перевищення максимального грошового забезпечення військовослужбовців над мінімальним

Побудовано за даними табл. 2.

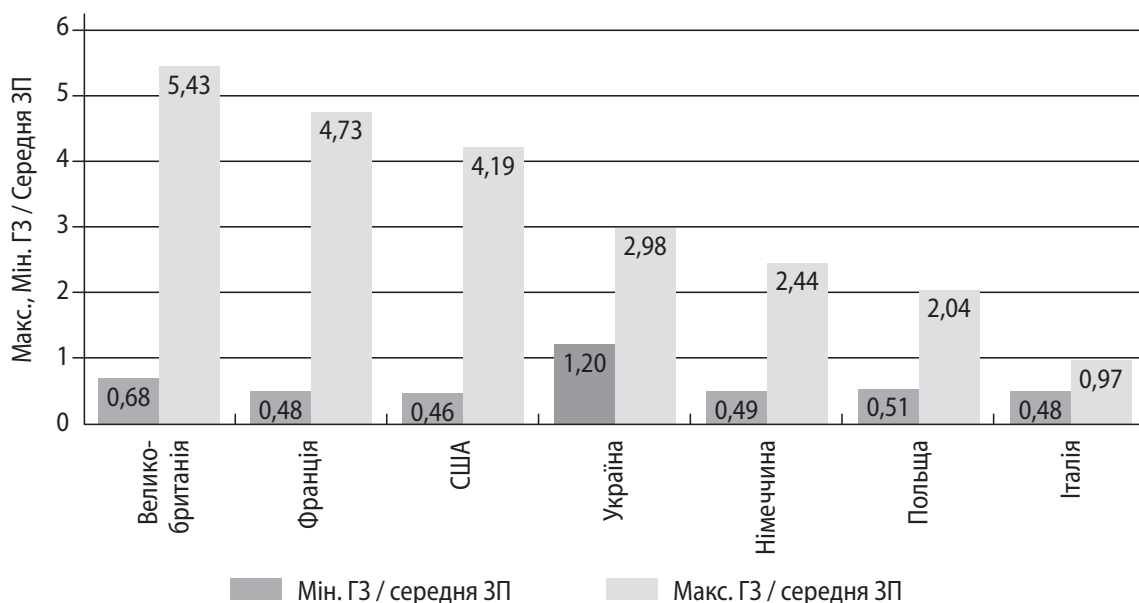

Рис. 5. Співвідношення розмірів максимального й мінімального грошового забезпечення військовослужбовців із середньою заробітною платою в країні

Побудовано за даними табл. 2.

розмірів [22] і видів грошового забезпечення за категоріями військовослужбовців, розрахунків за низкою соціальних виплат, компенсацій залежно від умов проходження служби та стратегічної мети держави. Проведений аналіз систем грошового забезпечення військовослужбовців досліджуваних країн – членів НАТО [21; 23–26] та України [5; 6] дав змогу визначити їхні функціональні складові (рис. 6).

Встановлено, що грошове забезпечення військовослужбовців усіх досліджуваних країн складається із базової частини і надбавок, додаткових виплат та допомоги. Надбавки, додаткові виплати та допомоги у країнах – членах НАТО є другою за значимістю складовою грошового забезпечення військових [27, с. 268–269]. Допомога – це гроші, які надаються на конкретні потреби, на харчування чи житло. Грошові надбавки виплачують, коли держава не задовольняє цієї конкретної потреби. Наприклад, державного житла недостатньо для розміщення всіх військовослужбовців та членів їхніх сімей. Ті, хто проживає в державному житлі, не отримують повної житлової допомоги. Ті, хто не проживають у державному житлі, отримують допомогу для оренди комерційного житла. Найпоширенішими видами військових доплат і надбавок у США є базова допомога на прожитковий мінімум (Basic Allowance for Subsistence, BAS) і базова допомога на житло (Basic Allowance for Housing, BAH) [23]. Більшість військовослужбовців отримують обидві надбавки, і в багатьох випадках вони утворюють значну частину загальної зарплати військовослужбовця. Інші спеціальні доплати й надбавки враховують виконання певних видів завдань та спеціальних обов'язків у специфічних умовах [24]. Наприклад, особливості систем грошового забезпечення військово-

Провідні країни НАТО	Функціональні складові системи грошового забезпечення військовослужбовців	
США Щомісячна зарплата: Базова зарплата + + Доплати та надбавки	→	Базова зарплата: військове звання; вслуга років; галузь спеціалізації
	+	Доплати та надбавки: служба за кордоном; певні види завдань; оплата житла, харчування; служба в певній галузі
Великобританія Графік оплати: Базовий оклад + + Додаткові виплати	→	Базовий оклад: військове звання; вслуга років; спеціалізація
	+	Додаткові виплати: додаткові обов'язки; рівень кваліфікації; служба в гарячих точках; миротворча діяльність
Німеччина Річний дохід: Базовий оклад × Кв × Кс + + Додаткові виплати	→	Базовий оклад: військове звання; військовий стаж; коефіцієнти Кв, Кс
	+	Додаткові виплати: вслуга років; рід військ; ризики за посадою; додаткові обов'язки тощо
Франція Щомісячна зарплата: Базова зарплата + + Додаткові виплати і пільги	→	Базова зарплата: військове звання; посада; вслуга років
	+	Додаткові виплати і пільги: певні види завдань; особливі умови; оплата житла; страхування здоров'я та ін.
Італія Щомісячна зарплата: Базова зарплата + + Додаткові виплати і бонуси	→	Базова зарплата: військове звання; вслуга років; спеціалізація
	+	Додаткові виплати і бонуси: залежно від посади; залежно від місця служби
Польща Базова зарплата: Щомісячна зарплата + + Додаткові виплати і надбавки	→	Основна зарплата: військове звання; вслуга років; вид служби
	+	Додаткові виплати і надбавки: спеціалізація; особливі завдання; міжнародні місії тощо
Україна Щомісячне грошове забезпечення: Базова ставка + + Додаткові надбавки	→	Базова ставка: посадовий оклад; військове звання; вслуга років
	+	Додаткові надбавки: служба в ССО; кваліфікаційний рівень; особливі умови служби; спортивні/наукові звання та ін.

Рис. 6. Функціональні складові систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України

Побудовано за: [5; 6; 21; 23–26; 28].

службовців британської армії наведено у праці [25], Війська Польського – у роботі [28]. Чинна система грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ також складається з базових і додаткових видів виплат [3, с. 62; 5; 6; 22].

Аналіз функціональних складових систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України, чинної нор-

мативно-правової бази [4–12], яка регулює питання грошового забезпечення військовослужбовців, і праць [23–26; 28] дав змогу визначити спільні риси цих систем (рис. 7) і запропонувати узагальнену модель систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО (рис. 8). Таку модель може бути використано при розробленні перспективної системи грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ, базова частина якої має складатися переважно з оплати за військове звання та за ви-

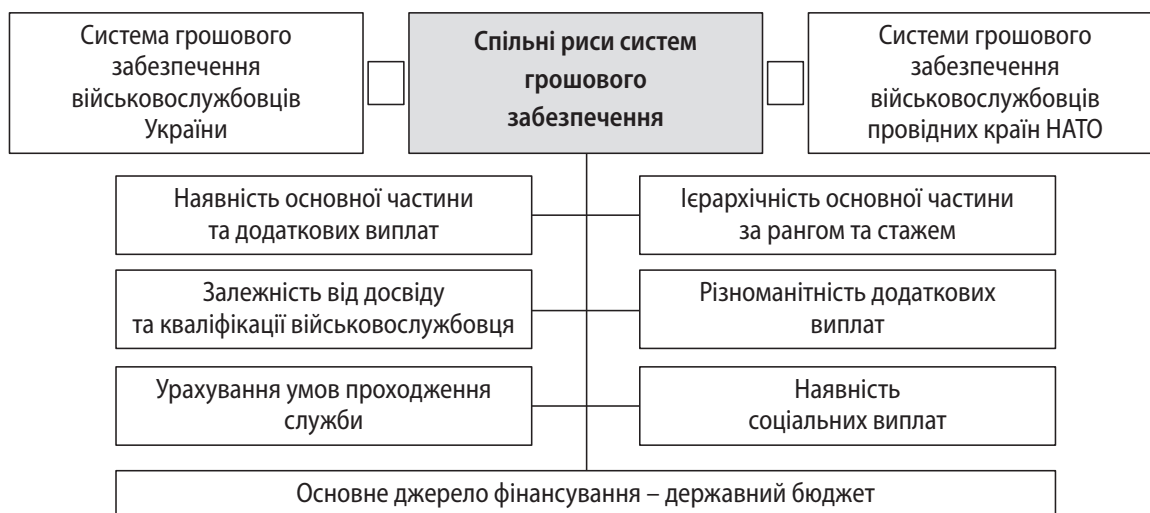

Рис. 7. Спільні риси систем грошового забезпечення військовослужбовців України та провідних країн – членів НАТО

Побудовано автором.

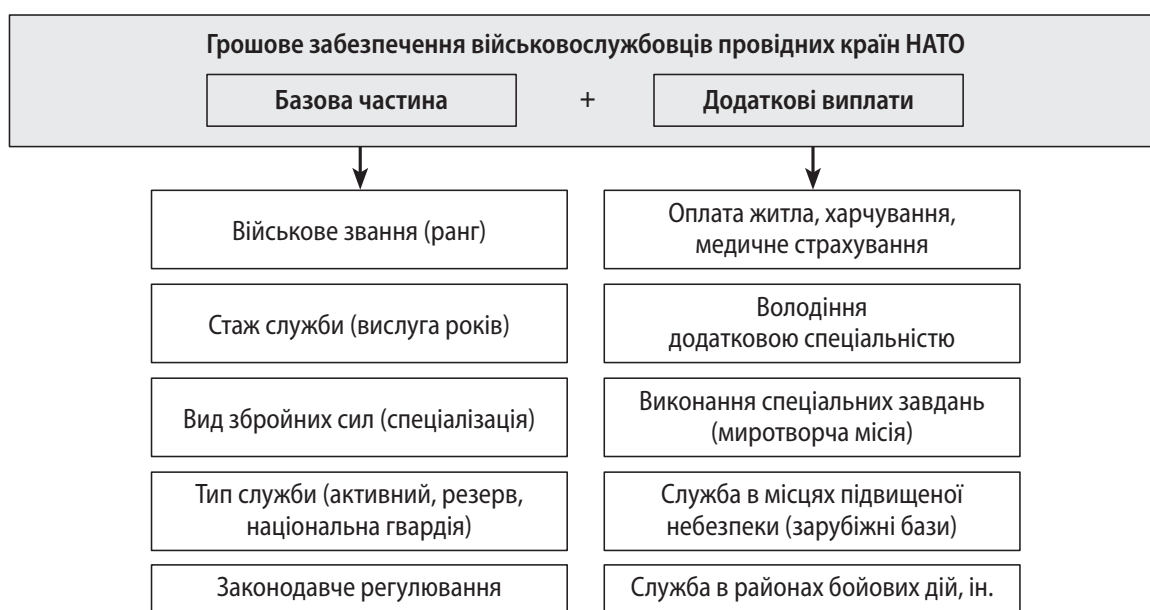

Рис. 8. Узагальнена модель систем грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО

Побудовано автором.

служу років, як у країнах НАТО, та сприяти підвищенню соціального захисту військовослужбовців. В основу розроблення перспективної системи можна покласти таку схему формування: “оплата за військове звання відповідно до рівня освіти та рівня відповідальності за посадою – оплата за вислугу років у військовому званні – додаткові виплати і надбавки за вміння та умови служби”.

При побудові нової моделі системи грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ доцільно врахувати особливості чинних систем грошового забезпечення військовослужбовців України та країн – членів НАТО [27, с. 268–270], а також обрати й економічно обґрунтувати базові критерії, за якими має формуватися ця модель. Наразі в Україні базова частина для виплати грошового забезпечення військовослужбовцям становить 45 %, тоді як у країнах – членах НАТО – 70–80 % залежно від моделі [27, с. 269].

Висновки. У статті сформовано вибірку провідних країн – членів НАТО за основними макроекономічними показниками (найбільша чисельність збройних сил, фінансові витрати на збройні сили та оборонні витрати у відсотках від ВВП) і запропоновано їх класифікацію за континентальною ознакою. Визначено характерні риси й особливості національної системи грошового забезпечення військовослужбовців та систем провідних країн – членів НАТО.

Проведено аналіз розмірів мінімального й максимального грошового забезпечення військовослужбовців провідних країн – членів НАТО й України та його порівняння із середньою заробітною платою в зазначених державах. У результаті дослідження визначено, що базовим критерієм при формуванні нової моделі цієї системи в ЗСУ може стати середня заробітна плата в країні.

Здійснено порівняльний аналіз функціональних складових моделей систем грошового забезпечення військовослужбовців України та країн – членів НАТО. Досліджено характерні риси таких систем провідних країн – членів НАТО й України та обґрунтовано пропозицію щодо узагальненої моделі, до якої доцільно адаптувати систему ЗСУ.

Подальші дослідження за цим напрямом слід присвятити розробленню теоретико-методологічних основ моделі перспективної системи грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ, наближеної до положень загальнодержавної системи оплати праці в Україні та принципів НАТО, за схемою “оплата за військове звання відповідно до рівня освіти та рівня відповідальності за посадою – оплата за вислугу років у військовому званні – додаткові виплати і надбавки за вміння та умови служби”.

Список використаних джерел

1. Стратегія забезпечення державної безпеки : указ Президента України від 16.02.2022 р. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022?find=1&text=>.
2. Сіденко В. Р., Жовква І. І., Немиря Г. М., Перепелиця Г. М. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України : аналітичне дослідження / за ред.

I. I. Жовква Київ. 2007. URL: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=-29b2cad0-a271-0f59-6e27-12f433b204e5&groupId=252038.

3. *Горodianська Л. В.* Особливості грошового забезпечення Збройних Сил України в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки.* 2022. Вип. 2 (50). С. 60–67. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.50.60-67>.

4. Про Збройні Сили України : закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.

5. Порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам : наказ Міністерства оборони України від 07.06.2018 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text>.

6. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 № 704. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF#Text>.

7. Про встановлення тарифних розрядів за посадами осіб офіцерського складу Збройних Сил України : наказ Міністерства оборони України від 01.03.2018 № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-18#Text>.

8. Про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців : наказ Міністерства оборони України від 07.09.2020 № 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-20#Text>.

9. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>.

10. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

11. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

12. Про грошове забезпечення окремих категорій громадян : проект Закону України від 13.03.2022 № 7141. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73893.

13. Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2020) / NATO. 2021. March 16. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/210316-pr-2020-30-en.pdf.

14. Military expenditure (% of GDP) / The World Bank Group. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS>.

15. *Зануда А.* “Бюджет для перемоги”: скільки і на що уряд планує витратити у 2023 році. *BBC News Україна.* 2022. 16 верес. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62917024>.

16. Statement by Secretary of Defense Lloyd J. Austin III on the President's Fiscal Year 2024 Budget / U.S. Department of Defense. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3324103/statement-by-secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iii-on-the-presidents-fiscal-y/#:~:text=%22Today%2C%20I%20am%20proud%20to,billion%20higher%20than%20FY%202022.>

17. *Кацевіч М.* Польський шлях до НАТО. Перипетії курсу / Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. 2016. URL: <https://cacds.org.ua/pol-s-kyu-shlyakh-do-nato-perypetiyi-kursu/>.

18. *Грицак П.* Зовнішня політика Польщі у військово-політичній сфері та сфері міжнародної безпеки (1989–2000). *Молода нація.* 2001. № 1. С. 161–183.

19. Гембські П. Польська економіка у час кризи та її подальші перспективи. *Дзеркало тижня*. 2010. 22 січ. URL: https://zn.ua/ukr/foreign_economics/polska_ekonomika_u_chas_krizi_ta_yiyi_podalshi_perspektivi.html.
20. Вступ Польщі до Європейського Союзу, НАТО та його наслідки / Борисфен Інтел (Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень). 2012. 18 груд. URL: https://bintel.org.ua/nash_archiv/archiv-evroatlantichna-integraciya/vstuplenie-polshi-v-evropejskij-sojuz-nato-i-ego-posledstvija/.
21. Stopnie wojskowe w Polsce - Podział i historia / Militaria.pl. URL: <https://militaria.pl/porady/stopnie-wojskowe-w-polsce-podzial-i-historia>.
22. Міноборони показало, які зарплати отримають військові у 2023 році. *Mil.in.ua*. 2023. 1 берез. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/minoborony-pokazalo-yaki-zarplaty-otrymayut-vijskovi-u-2023-rotsi/>.
23. Allowances / Defence Travel Management Office. URL: <https://www.travel.dod.mil/Allowances/>.
24. Department of Defense Financial Management Regulation (DoD FMR). Volume 7A Chapters, Basic Pay. URL: https://comptroller.defense.gov/FMR/vol7a_chapters.aspx.
25. British Army Pay Chart 2023: An easy to use guide detailing the British Army Salary for this year. URL: <https://daysackmedia.co.uk/resources/british-army-pay-scales/>.
26. Military Compensation. URL: <https://militarypay.defense.gov/>.
27. Городянська Л. В. Особливості систем грошового забезпечення військовослужбовців України та країн-членів НАТО. *Військова освіта і наука: сьогоднішня та майбутнє* : зб. тез доп. XVIII міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 листоп. 2022 р. Київ : ВІ КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. С. 268–270.
28. Romanek B. Tyle zarabiają żołnierze w Wojsku Polskim? ŻOŁD 2023 Zarobki generała, pułkownika, podporucznika, szeregowego? Sprawdźcie! *Dziennik zachodni*. 2023. 13 stycznia. URL: <https://dziennikzachodni.pl/tyle-zarabiaja-zolnierze-w-wojsku-polskim-zold-2023-zarobki-generala-pulkownika-podporucznika-szeregowego-sprawdzcie-13012023/ar/c1-17172331>.

References

1. President of Ukraine. (2022). *Strategy for ensuring state security* (Decree No. 56/2022, February 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022?find=1&text=> [in Ukrainian].
2. Zhovkva, I. I. (Ed.). (2007). *Criteria for membership in the WTO, the EU and NATO. Integration prospects of Ukraine* (Analytical study). Kyiv. Retrieved from https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=29b2cad0-a271-0f59-6e27-12f433b204e5&groupId=252038 [in Ukrainian].
3. Gorodianska, L. (2022). Peculiarities of monetary support of the Armed Forces of Ukraine under martial law. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military-Special Sciences*, 2 (50), 60–67. DOI: 10.17721/1728-2217.2022.50.60-67 [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). *About the Armed Forces of Ukraine* (Act No. 1934-XII, December 6). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> [in Ukrainian].
5. Ministry of Defense of Ukraine. (2018). *The procedure for payment of monetary support to servicemen of the Armed Forces of Ukraine and some other persons* (Order No. 260, June 7). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text> [in Ukrainian].
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *About financial support of military personnel, members of the rank and file and some other persons* (Decree No. 704, August 30). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
7. Ministry of Defense of Ukraine. (2018). *About the establishment of tariff categories for the positions of officers of the Armed Forces of Ukraine* (Decree No. 90, March 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-18#Text> [in Ukrainian].

8. Ministry of Defense of Ukraine. (2020). *On the approval of the lists of military accounting specialties and full-time positions of private, sergeant and senior staff and tariff lists of the positions of the above-mentioned military personnel* (Order No. 317, September 7). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-20#Text> [in Ukrainian].
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *The issue of certain payments to military personnel, rank and file officers, police officers and their families during martial law* (Decree No. 168, February 28). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). *About social and legal protection of military personnel and their family members* (Act No. 2011-XII, December 20). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> [in Ukrainian].
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993). *About the status of war veterans, guarantees of their social protection* (Act No. 3551-XII, October 22). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *About financial support of certain categories of citizens* (Draft Law No. 7141, March 13). Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73893 [in Ukrainian].
13. NATO. (2021, March 16). *Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2020)*. Retrieved from https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/210316-pr-2020-30-en.pdf.
14. The World Bank Group. (n. d.). *Military expenditure (% of GDP)*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS>.
15. Zanuda, A. (2022, September 16). “Budget for victory”: how much and what the government plans to spend in 2023. *BBC News Ukraine*. Retrieved from <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62917024> [in Ukrainian].
16. U.S. Department of Defense. (2023). *Statement by Secretary of Defense Lloyd J. Austin III on the President's Fiscal Year 2024 Budget*. Retrieved from <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3324103/statement-by-secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iii-on-the-presidents-fiscal-y/#:~:text=%22Today%2C%20I%20am%20proud%20to,billion%20higher%20than%20FY%202022>.
17. Katsevich, M. (2016). *Polish path to NATO. Vicissitudes of the course*. Center for Army, Conversion and Disarmament Research. Retrieved from <https://cacds.org.ua/pol-s-kyy-shlyakh-do-nato-perypetyi-kursu/> [in Ukrainian].
18. Hrytsak, P. (2001). Poland's foreign policy in the military-political sphere and the sphere of international security (1989–2000). *Young Nation*, 1, 161–183 [in Ukrainian].
19. Hembiski, P. (2010, January 22). The Polish economy during the crisis and its future prospects. *Mirror of the week*. Retrieved from https://zn.ua/ukr/foreign_economics/polska_ekonomika_u_chas_krizi_ta_yiyi_podalshi_perspektivi.html [in Ukrainian].
20. Borysfen Intel (Independent Analytical Center for Geopolitical Research). (2012, December 18). *Poland's accession to the European Union, NATO and its consequences*. Retrieved from https://bintel.org.ua/nash_archiv/arxiv-evroatlantichna-integraciya/vstuplenie-polshi-v-evropejskij-sojuz-nato-i-ego-posledstvija/ [in Ukrainian].
21. Militaria.pl. (n. d.). *Stopnie wojskowe w Polsce - Podzial i historia*. Retrieved from <https://militaria.pl/porady/stopnie-wojskowe-w-polsce-podzial-i-historia> [in Polish].
22. Mil.in.ua. (2023, March 1). *The Ministry of Defense has shown what salaries the military will receive in 2023*. Retrieved from <https://mil.in.ua/uk/news/minoborony-pokazalo-yaki-zarplaty-otrymayut-vijskovi-u-2023-rotsi/> [in Ukrainian].
23. Defence Travel Management Office. (n. d.). *Allowances*. Retrieved from <https://www.travel.dod.mil/Allowances/>.
24. Volume 7A Chapters, Basic Pay. (n. d.). *Department of Defense Financial Management Regulation (DoD FMR)*. Retrieved from https://comptroller.defense.gov/FMR/vol7a_chapters.aspx.

25. British Army Pay Chart 2023: An easy to use guide detailing the British Army Salary for this year. (2023). Retrieved from <https://daysackmedia.co.uk/resources/british-army-pay-scales/>.

26. Military Compensation. (n. d.). Retrieved from <https://militarypay.defense.gov/>.

27. Gorodianska, L. (2022). Peculiarities of monetary support systems for servicemen of Ukraine and NATO member countries. In *Military education and science: present and future*, pp. 268–270. Kyiv: MI KNU named after Taras Shevchenko [in Ukrainian].

28. Romanek, B. (2023, 13 stycznia). *Tyle zarabiają żołnierze w Wojsku Polskim? ŻOŁD 2023 Zarobki generała, pułkownika, podporucznika, szeregowego? Sprawdźcie!* Dziennik zachodni. Retrieved from <https://dziennikzachodni.pl/tyle-zarabiaja-zolnierze-w-wojsku-polskim-zold-2023-zarobki-general-pulkownika-podporucznika-szeregowego-sprawdzcie-13012023/ar/c1-17172331> [in Polish].